

פרשת שמות תשפ"ה
בין יוסף למשה

בראשית פרק מח

(א) ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלף ויקח את שני בני עמו את מנשה ואת אפרים: (ב) ויגד ליעקב ויאמר הנה בנדך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה: (ג) ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוי בארץ פנעו ויברך אתי: (ד) ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם: (ה) ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרמה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: (ו) ומוולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: (ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ פנעו בדרך בעוד פברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם: (ח) וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה: (ט) ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם: (י) ויעני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: (יא) ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך: (יב) ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה: (יג) ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל וישראל ואת מנשה בשמאלו מימין וישראל ויגש אליו: (יד) וישלח וישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את נדיו כי מנשה הבכור: (טו) ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפני אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה: (טז) המלאך הגאל אתי מפל רע יברך את הנערים וישראל בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: (יז) וירא יוסף כי ישיב אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה:

רש"י
(א) **ויאמר ליוסף** - אחד מן המגידים, והרי זה מקרא קצר. ויש אומרים אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים והגיד לו: **ויקח את שני בניו עמו** - כדי שיברכם יעקב לפני מותו: (ב) **ויגד** - המגיד ליעקב, ולא פירש מי, והרבה מקראות קצרי לשון: **ויתחזק ישראל** - אמר אף על פי שהוא בני, מלך הוא ואחלוק לו כבוד. מכאן שחולקין כבוד למלכות, וכן משה חלק כבוד למלכות (שמות יא ח) וירדו כל עבדיך אלה אלי, וכן אליהו (מ"א יח מו) וישנס מתניו וגו': (ד) **ונתתך לקהל עמים** - בשרני שעתידים לצאת ממני עוד קהל ועמים ואף על פי שאמר לי (לעיל לה יא) גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים הרי שנים לבד בנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדני שעתיד אחד משבטי ליחלק, ועתה אותה מתנה אני נותן לך: (ה) **הנולדים לך, עד באי אליך** - לפני בואי אליך, כלומר שנולדו משפרשת ממני עד שבאתי אצלך: **לי הם** - בחשבון שאר בני הם ליטול חלק בארץ איש כנגדו: (ו) **ומולדתך וגו'** - אם תוליד עוד לא יהיו במנין בני אלא בתוך שבטי אפרים ומנשה יהיו נכללים, ולא יהא להם שם בשבטים לענין הנחלה, ואף על פי שנתחלקה הארץ למנין גלגלותם כדכתיב (במדבר כו נד) לרב תרבו נחלתו, וכל איש ואיש נטל בשוה חוץ מן הבכורות, מכל מקום לא נקראו שבטים אלא אלו [להטיל גורל הארץ למנין שמות השבטים, ונשיא לכל שבט ושבט. ודגלים לזה ולזה]: (ז) **ואני בבאי מפדן וגו'** - ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמך, שהרי סמוך לבית לחם מתה: **כברת ארץ** - מדת ארץ, והם אלפים אמה כמדת תחום שבת, כדברי רבי משה הדרשן. ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון, עת הגריד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה: **ואקברה שם** - ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי [תרעומת], אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזרזאדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעולתך נאם ה' ושובו בנים לגבולם. ואונקלוס תרגם כרוב ארעא, כדי שעור חרישת יום [הארץ]. ואומר אני שהיה להם קצב שהיו קורין אותו כדי מחרישה אחת, קרואידי"א בלע"ז [מלוא מחרשה], כדאמרינן (בבא מציעא קז א) כרוב ותני, (יומא מג ב) כמה דמסיק תעלא מבי כרבא: (ח) **וירא ישראל את בני יוסף** - בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו, לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה: **ויאמר מי אלה** - מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה: (ט) **בזה** - [הראה לו] שטר אירוסין ושטר כתובה, ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקדש: **ויאמר קחם נא אלי ואברכם** - זהו שאמר הכתוב (הושע יא ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרעותיו, תרגלתי רוחי ביעקב בשביל אפרים, עד שלקחן על זרעותיו: (יא) **לא פללתי** - לא מלאני לבי לחשוב מחשבה שאראה פניך עוד. פללתי לשון מחשבה, כמו (ישעיה טז ג) הביאי עצה עשי פלילה: (יב) **ויוצא יוסף אתם** - לאחר שנשקם הוציאם יוסף מעם ברכיו כדי לישבם, זה לימין וזה לשמאל לסמוך ידיו עליהם ולברכם: **וישתחו לאפיו** - כשחזר לאחוריו מלפני אביו: (יג) **את אפרים בימינו משמאל ישראל** - הבא לקראת חברו ימינו כנגד שמאל חברו, וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה: (יד) **שכל את ידיו** - כתרגומו אחכמינו, בהשכל וחכמה השכיל את ידיו (לכך, ומדעת), כי יודע היה כי מנשה הבכור, ואף על פי כן לא שת ימינו עליו: (טז) **המלאך הגאל אתי** - מלאך הרגיל להשתלח אלי בצרתך, כענין שנאמר (בראשית לא יא - יג) ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב וגו' אנכי האל בית אל: **יברך את הנערים** - מנשה ואפרים: **וידגו** - כדגים הללו שפרים ורבים ואין עין [הרע] שולטת בהם: (יז) **ויתמך יד אביו** - הרימה מעל ראש בנו ותמכה בידו:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

שמות פרק ב

(ד) וַתִּתְצַב אֶחָתוֹ מִרְחֹק לְדַעַה מַה יַעֲשֶׂה לוֹ: (ה) וַתִּרְדּוּ בַת פְּרַעֲהַ לְרַחֹץ עַל הַיָּאֵר וַנְעַרְתִּיךָ הַלְכַת עַל יַד הַיָּאֵר וַתִּרְאֵ אֶת הַתִּבְיָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אֶמְתָּהּ וַתִּקְהַח: (ו) וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִי הָעֶבְרִים זֶה: (ז) וַתֹּאמֶר אֶחָתוֹ אֶל בַּת פְּרַעֲהַ הַאֵלֶּף וַקְרָאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מִן הָעֶבְרִית וַתִּיַּנֵּק לָךְ אֶת הַיֶּלֶד: (ח) וַתֹּאמֶר לָהּ בַת פְּרַעֲהַ לְכִי וַתֵּלֶךְ הָעֵלְמָה וַתִּקְרָא אֶת אִם הַיֶּלֶד: (ט) וַתֹּאמֶר לָהּ בַת פְּרַעֲהַ הִילִיכִי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינְקֵהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֶן אֶת שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתִּנְיֶקֶהוּ: (י) וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתִּבְאֶהוּ לְבַת פְּרַעֲהַ וַיְהִי לָהּ לְבָן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמַּיִם מְשִׁיתֵהוּ:

רש"י
(ה) לרחץ על היאר - סרס המקרא ופרשהו ותרד בת פרעה על היאור לרחוץ בו: **על יד היאר** - אצל היאור, כמו (שמואל ב יד ל) ראו חלקת יואב על ידי, והוא לשון יד ממש, שיד האדם סמוכה לו. ורבותינו דרשו הולכות לשון מיתה, כמו (בראשית כה לב) הנה אנכי הולך למות, הולכות למות לפי שמחו בה. והכתוב מסייען, כי למה לנו לכתוב ונערוותיה הולכות: **את אמתה** - את שפחתה. ורבותינו דרשו לשון יד. אבל לפי דקדוק לשון הקודש היה לו להנקד אמתה מ"ם דגושה. והם דרשו את אמתה את ידה, שנשתרבה אמתה אמות הרבה: **(ו) ותפתח ויראהו** - את מי ראתה, את הילד, זהו פשוטו. ומדרשו שראתה עמו שכינה: **והנה נער בכה** - קולו כנער: **(ז) מן העברית** - מלמד שהחזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק, לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה: **(ח) ותלך העלמה** - הלכה בזריזות ועלמות כעלם: **(ט) היליכי** - נתנבאה ולא ידעה מה נתנבאה הי שליכי: **(י) משיתהו** - שחילתה והוא לשון הוצאה בלשון ארמי, כמשחל ביניתא מחלבא. ובלשון עברי משיתהו לשון הסיירותיו, כמו (יהושע א ח) לא ימוש, לא משו (במדבר יד מד), כך חברו מנחם. ואני אומר שאינו ממחברת מש, וימוש, אלא מגזרת משה ולשון הוצאה הוא, וכן (שמואל ב כב יז) ימשני ממים רבים, שאילו היה ממחברת מש, לא יתכן לומר משיתהו, אלא המישותיהו, כאשר יאמר מן קם הקימותי, ומן שב השיבותי, ומן בא הביאותי, או משתיהו, כמו (זכריה ג ט) ומשתי את עון הארץ, אבל משיתי אינו אלא מגזרת תיבה שפעל שלה מיוסד בה"א בסוף התיבה. כגון משה, בנה, עשה, צוה, פנה, כשיבא לומר בהם פעלתי, תבא היו"ד במקום ה"א, כמו עשיתי, בניתי, פנית, צויתי:

ויקרא רבה – פרשת אמור פרשה לב סימן ה

ד"א ויצא בן אשה ישראלית הה"ד (שיר השירים ד) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום א"ר פנחס גל נעול אלו הבתולות גן נעול אלו הבעולות מעין חתום אלו הזכרים תני בשם ר' נתן גן נעול גל נעול אלו ב' בעילות כדרכה ושלא כדרכה ד"א א"ר פנחס בשם ר' חייא בר אבא גן נעול על ידי שגדרו ישראל במצרים עצמן מן הערוה נגאלו ממצרים מתוך כך שלחיד שלוחיך כד"א (שמות יג) ויהי בשלח פרעה ר' הונא בשם ר' חייא בר אבא אמר שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה ונגדרו כל הנשים בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו א"ר חייא בר אבא כדאי היה גדר ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו, רב הונא אמר בשם בר קפרא בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שנו את שמים ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה לא שנו את שמן ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין לא היו קורין ליהודה רופא ולא לראובן לוליאני ולא ליוסף לסטיס ולא לבנימין אלכסנדרי לא שנו את לשונם להלן כתיב (בראשית יד) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי וכאן (שמות ג) ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו וכתוב (בראשית מה) כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש ולא אמרו לשון הרע שנאמר (שמות יא) דבר נא באזני העם אתה מוצא שהיה הדבר מופקד אצלן כל י"ב חדש ולא הלשין אחד על חברו ולא נמצא אחד מהם פרוץ בערוה תדע לך שהיה כן אחת היתה ופרסמה הכתוב שנא' (ויקרא כד) ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן, שלומית, דאמר ר' לוי דהות פטטא בשלמא שלם לך שלם לכון בת דברי אמר ר' יצחק שהביאה דבר על בנה למטה דן גנאי לאמו גנאי לו גנאי למשפחתו גנאי לשבטו שיצא ממנו.